

Izglītības Ministrijas Mēnešraksts

2

Februāris

1931

L. Ū. rektors prof. A. Tentelis

Gustavs Ādolfs kā Vidzemes kārtotājs

(Priekšlasījums Zviedru un latviešu tuvināšanās biedrībā 1930. g. 6. novembrī.)

Ir reta parādība, kad atceras un labiem vārdiem piemin kādu zemes iekarotāju, it īpaši mazie laudis, zemnieki, jo tiem vienmēr kara briesmās un kundzības maiņās visvairāk bijis jācieš. Šāds izņēmums latviešu teritorijā bija zviedru iekarošana ķēniņa Gustava Ādolda laikā.

Iekarošanu iesāka gan viņa tēvs, Kārlis IX, un 1598. g., pāris gadus vēlāk, viņš jau varēja saukties par Vidzemes īpašnieku, bet uz īsu brīdi: Polija, viņa pretiniece, atņēma ne tikai nule iekaroto, bet vēl agrāk iegūtās igauņu apdzīvotās Livonijas daļas. Gustavam Ādolfam bij jāsāk no jauna. 1621. g. augustā viņš ieradās pie Rīgas, vienas no redzamākām un ievērojamākām pilsētām tiklab tirdznieciskā, kā politiskā ziņā, un ne Livonijā vien. Par viņas nozīmi vēl 1621. g. jūlijā Dānijas ķēniņš Kristjānis IV rakstīja: „Dievs lai pasarga, ka viņš (Gustavs Ādolfs) to (Rīgu) nedabū savās rokās, jo tad mūsu bruņu kambaris pagalam, it īpaši kas attiecas uz virvēm un takelāžu, jo mums būtu ar zviedriem darīšana, no kā Dievs lai mūs pasarga!“ Turpretim Gustavs Ādolfs no Zviedrijas viedokļa bijis par Rīgu šādās domās: no tās „kā no Trojas zirga izlīdušas visas kara gaitas pret viņu un viņa tēvu un viss posts un nelaime“.

Pēc 6 nedēļu ilgas apsēšanas Rīga padevās, un 16. septembrī 1621. g. Gustavs Ādolfs iejāja no Daugavas puses Rīgā, lai pēc 10 dienām dotos atpakaļ pa tiem pašiem vārtiem no Rīgas pāri Daugavai gūt jaunus uzvaras Kurzemē. 1622. g. viņš no Rīgas turpina Vidzemes iekarošanu, ieņem Valmieru un tad slēdz ar Poliju pamieru. Līdz 1625. g. viņš tad nav bijis Vidzemē. Tad atkal ierodas Rīgā un vienā vasarā ieņem austrumu Vidzemi ar Tērbatu sākot un Koknesi beidzot. Koknesē viņu tikko neuzspēr gaisā, jo kāds pagrabs bijis pulvera pildīts. Nodevību novērš ar kāda poļu pārbēdzēja nodevību. No šejienes Gustavs Ādolfs dodas pāri Daugavai, ātri pārstaigā tuvo Lietavas robežu, tad atgriežas Kurzemē, kur ieņem Bausku un pa otram lāgam Jelgavu. Vidzeme bija iekarota, lai gan tur vēl 1627. un 1628. gadā ielaužas poļi. 1628. g. Gustavs Ādolfs raksta, ka „ši province droši vien būs pazaudēta, ja tur neievedīs kārtību, tāpēc es arī braucu turp“. 1628. g. Horns uzvar poļus pie Cēsīm un Limbažiem, un 1629. g. 16. septembrī Gustavs Ādolfs noslēdz ar poļiem Altmarkā pamieru uz 6 gadiem, un Zviedrija paturēja

to Vidzemes daļu, ko bija iekarojusi, Kurzeme paliek hercoga valsts Polijas aizsardzībā.

Vidzemē tiešām kārtības nebija. Ordeņa sabrukuma laiks ordeņa zemēs, reformācijas un katolicisma cīņa bīskapu zemē nebūt nebija kārtības un likumības apziņu veicinājusi, tāpat kā lielie krievu kari, kas nāca pār Vidzemi pēc padošanās leišiem un poļiem. Miers iestājās pēc 20 gadiem un ilga ne vairāk kā 20 gadus, un atkal nežēlīgs karš un briesmīgais bads 1601.—1603. g., kad kanibālisms Vidzemē nav reta lieta.

Zviedri jau ar pirmiem soļiem Vidzemē domā par kārtību, viņi nevarēja saprast un ciest tā chaosa, kas te valdīja gan pārvaldes, gan tiesu, gan saimniecības lietās. Pirmajā īsajā pārvaldīšanas laikā 1601. g. viņi tūlīt izveda zemes un zemes nodevu revīziju, lai zinātu, kāds īpašums nācis viņu rokās. Taču tad neizdevās nekādus citus labošanas soļus spert.

Tikai tad, kad Gustavs Ādolfs varēja šo zemi saukt par savu, radās iespēja sistematiski ķerties pie jaunās provinces nokārtošanas. Šeit viņš varēja pat brīvāki rīkoties nekā Zviedrijā, jo šeit viņu nesaistīja kārtu pārstāvība. Taču gluži brīvi rīkoties nevarēja: saistīja Rīga un muižniecība, kas abas vienmēr bijušas ļoti kustīgas, kad bija jārunā par veco, dažkārt iedomāto privilēģiju aizstāvēšanu, bet sevišķi kustīgas, lai dabūtu jaunas. Uzvarētājs kara laikā, kapitulācijās, kur vēl nedrošības sajūta jaucās ar augstsirdību un gribu ātrāk un ciešāk saistīt pie sevis kapitulējošo, daudzkārt apstiprina un apsola vairāk, nekā būtu lietderīgi, un kas vēlākā darbībā stipri saista. Bez tam Gustavam Ādolfam Livonija sākumā bija tik pārejas etaps, aizmugures un flanga nodrošināšana lielākam un cēlākam plānam: karām Vācijā. Tikai ar laiku viņš noprata jaunieguvuma vērtību un svaru, tāpēc viņš pēc ieguvuma formālās apstiprināšanas jo nopietni ķeras pie organizēšanas. Tā kā viņš nevar šo darbu personīgi veikt, jo kara darbi Vācijā visnotaļ prasa viņa klātbūtni, tad uz Livoniju sūta ģenerālgubernātorus, mūsu sapratnē viceķēniņus ar lielām pilnvarām, pat savā ziņā likumdošanas tiesībām, tāpat ar tiesībām vest sarunas ar ārzemju valdniekiem un viņu pārstāvjiem. Protams, šādas pilnvaras varēja uzticēt tikai izcilākiem valsts vīriem, un tādus arī mēs redzam visu zviedru laiku.

Pirmos visgrūtākos soļus šeit spēruši de la Gardie un it īpaši Johans Šūte (Skytte) no 1629. g. Šūte bija ķēniņa skolotājs un pilsoniskais audzinātājs, liels zinātnieks, labs stilists un rakstnieks un liels valstsvīrs; viņa darbība vēl nav pienācīgi ne izpētīta, ne apsvērta, bet vērtēta pēc to intrigu rezultāta, kas nāca pēc Gustava Ādolfa nāves, kad pēc pirmās vietas cīnījās Aksels Uksenšerna un Johans Šūte. Aksels Uksenšerna bija, bez šaubām, lielāks gars un bija savā vietā. Saka, ka Šūtem piešķirtais ģenerālgubernātoru amats Livonijā bijis zināma nevērības parādīšana, bet ņemot vērā jau sacīto un plašos pienākumus, gan jāliecina, ka viņam tika parādīta sevišķa uzticība, ka šis amats bija gan lielu uzdevumu, tomēr arī goda amats. Varbūt, ka straujo ķēniņu ne vienmēr apmierināja apdomīgā, gausā teorētiska darbība, kā to redzam no ķēniņa vēstules 1631. g.: „Visi priekšlikumi, ko Jūs mums sūtāt, ir kaudzēm pilni ar atvainojumiem un argūmentiem.“ Ķēniņš grib rīkoties civilie-

tās tāpat kā kara lietās, kur pēc situācijas apsvēršanas nāk tūlī darbība un nevis gara, plaša motivācija.

Šutes nopelnus mazināja arī šejienes muižniecības izturēšanās pret viņu, pat intrigas, jo muižniecības uzticības vīrs viņš nebija, turpretim strādāja dažkārt pretim viņas plāniem, vadoties no zemes vajadzībām un no valsts viedokļa. Tomēr Šūtem nevarēs atņemt to, ka viņš ir lietišķus pamatus jaunajai kārtībai, par kuŗu pēc vairāk ka 200 gadiem vācu vēsturniekam Richteram jāliecina: „Mit großem Eifer widmete sich die schwedische Regierung der Umgestaltung der Verwaltung und des Gerichtswesens. Man muß ihr den Ruhm lassen, daß sie dieselben, so wie sie zum Teil noch jetzt bestehen, wahrhaft geschaffen hat. Im Kirchen- wie im Civil- und Criminalrechte, im Gerichts-, Verwaltungs-, Polizei- und Finanzwesen entwickelte sie eine gleich große und bis ans Ende ihrer Beherrschungszeit fortschreitende gesetzgeberische Tätigkeit.“ Līdzīgi, vēl vairāk pasvītrojot, runā H. Bruinings savā Livlānische Rückschau (1879) un E. Serafims Livlānische Geschichte II sējumā, 1904. g.

Kāda bija tā iekārta, kas nāca šeit valdošā chaosa vietā? Jaunā province bij saistīta ar Zviedriju caur ķēniņa personu, tā tad atradās ar Zviedriju personālā ūnijā. Vidzemes un Igaunijas pārvaldes priekšgalā ķēniņš nolika savu vietnieku, ģenerālgubernātoru, zem tā nostādot Igaunijas un Vidzemes gubernātorus un apriņķu un pilsētu pārvaldniekus. Šo ierēdņu kompetences un savstarpējās attiecības vēl ļoti neskaidras. Tiem nu bij beidzamos kaŗos un valdības maiņās galīgi izjukušā pārvalde jānokārto pēc zviedru parauga, patiesībā no jauna jānodibina. Muižniecības un pilsētu attiecības pret ķēniņu un valsti bij pagaidām noteiktas kapitulāciju laikā, bet ļoti vispārīgā veidā. Tā vēl 1629. g., kad ķēniņš parāda gribu apstiprināt muižnieku vecās privilēģijas, tad to izsaka ļoti nenoteikti: viņš gribot ievest vecās brīvības un tiesības un apsargāt ikkatru savā īpašumā. Taču šīs īpašuma tiesības un privilēģijas bij jāpie-rāda. Jau 1621. g. ķēniņš iecēla sevišķu komisiju ar gubernātoru Krūsi priekšgalā un uzdeva tai saņemt zvērestus tiklab no muižniecības, kā arī citām kārtām, un pārbaudīt īpašuma attiecības. Nākošā gadā izdod instrukciju. Lieta tomēr negāja, jo muižnieki izvairījās no revīzijas. Pat kad 1623. g. Rīgā sasauc vispārēju landtāgu, lai ikkuŗais muižnieks, „kā arī visi citi godīgi ļaudis, kam šeit ir zemes īpašumi, varētu komisāriāltiesas priekšā uzrādīt savas privilēģijas un rakstiskos dokumentus“, tad tikai 12. dienā pēc izsludinātā atklāšanas termiņa rodas iespēja to atklāt vienīgi nedaudziem klātesot. Te nu ģenerālgubernātors paziņo, ka ķēniņš nevēloties apstiprināt archibiskapa Vilhelma, G. Ketlera, hercoga Magnus, Radzivila un Chodkeviča dāvājumus, citiem jāiesniedzot nepieciešamie pierādījumu dokumenti. Protams, ka ne šai, ne citos landtāgos neizdevās muižnieku pasīvās pretošanās dēļ nokārtot šos jautājumus, kamēr komisāriāltiesu slēdza un viņas lietas 1629. g. nodeva galma tiesai, kas arī netika galā. Gustava Ādolfā pēcnāce, patiesībā pavaldonība, izturējās citādi. Jāatzīmē vēl: kad oktobrī 1621. g. muižniecība lūdza apstiprināt 1561. g. Privilegium Sigismundi Augusti, tad ķēniņš prasīja, lai dotu viņam šo privilēģiju oriģinālā izlasīt. Tas ļoti pārsteidza

lūdzējus, jo viņiem nebija vairs oriģināla.*) Tāpēc nav nekāds brīnījums, ka ķēniņš vairījās apstiprināt privilēģijas, kuŗas nevarēja ar oriģinālu pierādīt, jo viņa politika nebūt nebija muižniecības pabalstīšana.

Landtāgi, kā viņi bija izveidojušies 15. un 16. gadu simtenī, kā šejienes kārtu pašvaldība un zemes politikas noteicēji, tiek apturēti, bet drīzi vien drusku citādā veidā viņus atjauno un pamazām nostiprina, tā ka zviedru laiku beigu posmā ģenerālgubernātoriem ar viņiem sīva un grūta cīņa.

Gustavs Ādolfs arī daudz domājis par zemniekiem, kas šeit Vidzemē bij jau pilnīgi dzimtļaudis. Viņš grib zemniekus ne tikai atbrīvot, bet pacelt no dziļa pazemojuma brīvā kārtā; tāpat kā Zviedrijā zemnieki ir valsts kārta, tā šeit tie paceļami zemes kārtā — Landstand. Un kad visas zemes kārtas būs iekšēji organizētas un nostiprinātas, tad varēs spert beidzamo soli, varēs viņas grupēt un apvienot vienā politiskā visas zemes pārstāvībā, lai visa zeme būtu viena tauta.

Protams, ka jau pirmie aizrādījumi par zemnieku brīvību (jau 1601. gada sarunās, kuŗas veda Kārlis IX, tai laikā vēl Södermanlandes hercogs ar muižniekiem) sastapa niknu protestu: šejienes apstākļu un ļaužu dēļ tas esot galīgi neiespējams, zemnieki paši stiprāki turoties pie savas verdzības nekā Rīga pie savām priekšrocībām, bez tam tas strikti runājot prētim muižnieku senām tiesībām un privilēģijām. Varētu būt runa tikai par labprātīgu brīvlaišanu, bet arī par to varot lemt tikai landtāgs. — Cik Gustavam Ādolfam būtu izdevies no saviem nolūkiem sasniegt, ja viņš būtu ilgāki dzīvojis, ja ienaidnieka lode nebūtu viņa dzīvību pārtraukusi 38. dzīvības gadā, kas to lai pasaka!

Taču ar jauno tiesu iekārtu viņš izņēma zemniekus no muižnieku civilās un kriminālās jurisdikcijas. Tiesu lietas arī bij galīgi paputējušas: novecojušās, neatbilda politiskai organizācijai, virsroku bija ņēmusi privāto personu, muižnieku eskperimenti. Drusku labāk lietas bij pilsētās. Gustavs Ādolfs nu uzdeva J. Šūtem ievest jaunu tiesu kārtību. Pašā sākumā ieveda 3 valsts tiesu instances: zemāko — zemes tiesu — Landgericht, tad pilstiesu — Schlossgericht un augstāko — galma tiesu — Hofgericht. 26. nov. 1629. g. ķēniņš pilnvaro J. Šūti ievest zemes tiesu, 10. decembrī dod tam instrukciju un 20. maijā 1630. g., tā tad 300 gadu atpakaļ, tiek apstiprināta pirmā provizoriskā zemes tiesas kārtība. Rīgas guberņā (Gouvernement) tiek ieceltas 6 zemes tiesas un viņu tiesneši. „Diese sollen, tanquam primae instantiae Judices, in causis levioribus, exceptis causis Nobilium famam et vitam concernentibus et criminalibus, alss: Geldt und Schuldsachen, Heuschlägen und Äckerscheidungen, Fischerei, gewaldthaten, braun und blauschlägen, zwe mahl im Jahr den 1 Maij und 1 Octob. ihre Gerichte halten, nach Schwedischen Rechten, der gesunden Vernunft und rationabel Landsgebreuchen, und eines ieden Documenten und Beweisen, gerichtlich durch summarisch proce-

*) Oriģinālu esot glabājis Bērzaunes Tīzenhauzens. Kad viņš 1601. g. nomiris, tad visi viņa papīri nākuši atraitnes rokās, kas tos 1601. g. nodevusi Bistramb'am Jelgavā. Kad Tīzenhauzena atraitne apprecējusies otrreiz ar admirāli Derfeldenu, tad papīri nākuši jaunā vīra rokās, kas tos nav izdevis, un tā tie pazuduši. Tā līdz sai dienai nav atrasts Sīgismunda Augusta privilēģijas oriģinālraksts.

diren, und ohne ansehen der Persohnen und gefehrliche affecten urtheilen.“

Zemes tiesnesis, kas bija ģenerālgubernātorā iecelts, nevar viens pats tiesu spriest, tam jāpieaicina 4—5 „verständige Personen seines Creyses aus denen vom Adel und Unadel, Haupt-Ampt- und Haupt-Leuten, Arrendatoren“ par asesoriem. Ja kāds nebūtu mierā ar spriedumu, tad viņam tiesība pārsūdzēt, griežoties pie Rīgas, vai Kokneses, vai Tērbatas komendanta, kuriem jādod tad pārsūdzētājam pienācīgs laiks apellācijai. 1632. rikojuma 11. pants gan saka: „Ar šo kārtību un tiesas iekārtu nebūt netiek atcelta mājas pārmācības tiesa, kas katram dzimtkungam un mājas tēvam ar kristīgu pazemību atļauta mēreni sodot savus pavalstniekus, saimi un zemniekus...“ Šis mājas pārmācības tiesības deva muižniekiem plašu vaļu patvarīgi rīkoties.

Kā pirmo apellācijas instanci civīl- un krimināllietās Šūte bija paredzējis pils tiesu, kuru 1630. g. nodibina provizoriski, bet 1631. g. galīgi. Tās atradās Rīgā, Tērbatā un Koknesē, bet tās laikam jau 1639. g. atceļ. Pēc Šūtes domām tās kompetencē atrastos pilsoņu drošība, policija — vēlāk Ordnungsgericht (bruģu tiesa) — un tiesas spriedumu izpildīšana. Viņu priekšgalā komendanti.

Augstākā instance bija galma tiesa — Hofrätt, Hofgericht, ko Gustavs Ādolfs neilgi atpakaļ 1615. g. bija ievēdis Zviedrijā. Tā nāca ķēniņa tiesas vietā, pie kam ķēniņš paturēja sev tiesību pieņemt vēl pārsūdzības par tās spriedumiem. Galma tiesa bija Stokholmā, tagad tādu pat jeriko Tērbatā ar 26. augusta 1630. g. patentu. Ģenerālgubernātorā instrukcija izdota 27. decembrī 1630. g. Galma tiesas locekļi bija 14 tieslietu pratēji, zviedri, vācieši un livonieši: 1 prezidents, 1 viceprezidents, ķēniņa iecelti, 6 asesori muižnieki, 6 nemuižnieki. Asesorus uz priekšu vēlē pati tiesa, tikai tie jāliek apstiprināt. Padotās šai tiesai zemes un pilsētas. Rīga un Rēvele ķepurojās tam pretim. Gan Šūte un tiesas vairākkārt rauga pierādīt, ka arī tām jāpadodas šejienes galma tiesai, bet beigās tomēr šīs pilsētas izvairās no tās jurisdikcijas, un viņas tiesā Stokholmas galma tiesa.

Sevišķi jāatzīmē, ka ar zviedru tiesām noteikti nodibinās tiesu izmeklēšana un ievēsti valsts apsūdzētāji. Uzdoto lietu sāka tālāk virzīt ķēniņa prokurori (ja šo terminu var lietot).

Vidzemē nokārto arī satiksmi. 18. aprīlī 1632. gadā izdod noteikumu par pastu un par zirgu pasta mājām. Stedeles vai krogi jāierīko pa 5 jūdzēm viens no otra. Visiem tiesība pasta zirgus lietot, tikai nevajagot tos pārgalvīgi noskriet vai nojāt un ne vairāk kā 5 jūdzes. Kas grib braukt, tam jādod savs paraksts un tūliņ jāsamaksā pasta nauda. Pasta mājās var dabūt arī pusdienas.

Lielu vērību jaunā valdība piegriez tirdzniecībai, it īpaši labības tirdzniecībai, jo tā atvieglo kara apgādi. 1630. g. atļauj arī zemniekiem brīvi pārdot tirgū savus ražojumus. Cik no archīva ziņām var spriest, tad arī latvieši piedalījušies tirdzniecībā. 1630. g. sākumā, kad Rīga atsakās apgādāt zviedru kara spēkam sausu, aizbildinādamās, ka bijis slikts gads, un zemnieki nekā neesot ievēduši, tad valdība uzdod reģistrēt Rīgā esošo labību. Trešā Rīgas iecirknī labību atzīmē: „Herr Franz Grave, Fredrich Sybens, Herr Gotthard Wellink“ (pieraista ap 9000 pūru).

Valsts finanses Gustavs Ādolfs stiprināja ar augstām ieved- un izvedmuitām (Licenten), kas galvenā kārtā gulās uz pilsētām un tirgotājiem. Vidzemē ievada arī labības monopolu, kas deva labus ienākumus. Tā 1630. g. Vidzeme vien deva muitas un kontribūcijas turpat pie 400.000 dālderu, labības monopols pāri par 80.000. Turpmākos gados jau šis summas stipri mazinās. Rīgas pilsētā par šādu tirdzniecības apgrūtināšanu žēlojas ķēniņam, atsaukdamās uz savām privilēģijām. Ķēniņš uz to atbild: „Jums nevajadzētu tik daudz kustināt savas privileģia. Ir viens no diviem: ja jūs paši paliekat salvi, tad būs arī jūsu privileģia salva; bet kad jūs pazaudēsiet reliģiju un visu citu, ko tad jums tas līdzēs?“

Ķeņa laikos it sevišķi cietusi bija baznīca: sakritušas baznīcas ēkas, mācītājmuižas; mācītāji bija nederīgi, bez kādas izglītības, bez šejienes valodas prasības, pie tam viņu bija pavisam maz. Par baznīcas lietu kārtotāju ķēniņš iecel 1622. g. Hermani Sampsonu, Rīgas mācītāju, paceļot viņu par superintendentu. Sampsons laikam 1630. g. ziņo par baznīcas stāvokli Vidzemē. 1622. g. bijuši tikai 7 mācītāji, tai pašā gadā 2 nomiruši, bet relācijas gadā jau pie 40, un ja vēl 2 vakantas vietas būtu aizvietotas, „als dan weiß ich nicht, was noch mehr könne und mochte besetzt werden.“ Pēc tam viņš atzīmē draudzes, min to mācītājus un tos raksturo. No 1625. g. notiek mācītāju sinodes pēc ķēniņa paša izstrādātiem noteikumiem. Galīgi izstrādāt baznīcas satversmi viņam neizdevās, tas notiek 1633. g., kad parādās konsistoriālā iekārta.

Ne mazumu pūles pielicis Gustavs Ādolfs un viņa uzticības vīri, it īpaši Šūte, gādājot par gara izglītību šeit Livonijā. Šo darbu viņš jau bij uzsācis Zviedrijā, Upsalas universitātei viņš 1625. g. dāvina 350 Heman (muižas), vairāku draudžu desmito (kroņa nodokļus), skaidru naudu stipendijām, studentu kopdzīvei, grāmatu spiestuvi, grāmatas, būvē Academia Gustaviana u. c. Gustavs Ādolfs ir zviedru ģimnaziju nodibinātājs: pirmo nodibina Vesterosā 1620. g., otru Strengnesā 1626, trešo Linčöpingā; Somijā pirmo nodibina Viborgā 1618. g., otro Obo.

18. augustā 1630. g., tā tad arī 300 g. atpakaļ, ķēniņš nodibina Tērbatā ķēnišķīgu Trivium skolu ar 3 skolotājiem un ģimnaziju ar 8 profesoriem, t. i. jau kaut ko līdzīgu universitātei, bez tam vēl kopdzīvi 50 personām, arī zemnieku bērniem; pēdējiem nodibina vēl stipendijas. Arī Rēvelē un 18. aprīlī 1631. g. Rīgā nāk ģimnazijas; Rīgā H. Sampsons ir pirmais profesors. Ar sevišķu J. Šūtes gādību Tērbatas ģimnaziju pārvēš par universitāti, nosaucot Academia Gustaviana un nostādot to pilnīgi līdzīgās tiesībās ar Upsalas universitāti. Bez tam dod viņai pilnīgu profesoru vēlēšanas tiesību. Fundācijas grāmatu ķēniņš paraksta no metnē pie Nürnbergas 30. jūnijā 1632. g. Šūte, pirmais kanclers, atklāj universitāti 15. oktobrī ar latīnisku runu. Pirmais rektors ir Šūtes dēls, kuŗu atklāšanas aktā tērpj samta amata mētelī ar zelta pogām un malām. Par savas varas zīmi viņš dabū arī scepteri. Universitātes štatos skaita 19 profesorus. To teoloģijas fakultātē bija 4, juridiskā 3, medicīnas 2, filozofiskā 8. Kurss 3 gadīgs. Profesoru lielais vairums bija vācieši. Neraugoties uz to, šejienes vācieši no sākuma nesīta savus bērnus uz Tērbatu, bet gan uz Vāciju. Studentu vairums zviedri. Vēlākos gados, kad universitāte bija Pērnāvā, un profesori gandrīz visi zviedri, tad studentu vairākums bija šejienieši.

Vidzemes valdnieks, ķēniņš, vērsa savu uzmanību ne tikai vien uz tagadni un nākotni, bet arī atpakaļ pagātnē. Viņš labi noskārta pagātnes lomu valsts un sabiedrības dzīvē, tāpēc pagātnes pieminekļu sargāšanai 1630. g. nodibina sevišķu amatu. Zviedru zinātņu un vēstures akadēmija parasti svin šī akta gada dienu 6. novembrī, ķēniņa nāves dienā, šogad viņa svin 300 gadu atmiņu.

Šodien mēs ar labu apziņu varam atminēties ļoti darbīgā ķēniņa piemiņu. Viņš, būdams tālu svešā zemē, no visām pusēm ienaidnieku apdraudēts, tomēr atrada laiku gādāt nevien par savas dzimtenes un savas valsts iekšējo mieru un labklājību, bet arī ne mazākā mērā rūpējies par jauno provinci, par viņas dzīvi, prasībām, pie tam vēl nebūdams galīgi pārliecināts, kas ar šīm provincēm notiks pēc pamiera notecēšanas 1635. g. Tāda vispusība, enerģija un skaidrais skats pagātnē, tagadnē un nākotnē ir tiešām apbrīnojami, un viņa lielā humānitāte pelna pastāvīgu siltu atmiņu.